

І. Б. Усенко

Комісія для вивчення Радянського права і будівництва ВУАН

КОМІСІЯ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ РАДЯНСЬКОГО ПРАВА І БУДІВНИЦТВА ВУАН Засн. 1927 з ініціативи [А. Кристера](#) як Комісія для виучування рад. права ВУАН, від 1929 – Комісія рад. права ВУАН, від 1930 – К. д. в. р. п. і б. ВУАН. До її першого складу на правах позаштат. співроб. увійшли А. Кристер (голова), [В. Карпека](#), М. Мітіліно, *М. Товстоліс*, *Б. Язловський* (секр.), [О. Добров](#), на поч. 1928 – [Є. Єзерський](#). Об'єктом дослідж. комісії мало стати рад. цивіл. право в широкому його розумінні (включаючи торг., пром., труд. і земел. право). З часом завдання розширено, виокремлено секцію цивіл. права; 1928 – секції кримінал. права (*О. Малиновський*, *М. Паше-Озерський*, М. Чельцов-Бебутов, [С. Борисенко](#), *О. Щербак*, С. Ейсман, І. Бабат, *С. Тихенко*, О. Тутковський, *М. Сікорський*, О. Захарченко), земел. права (А. Кристер, М. Гершонов, Є. Єзерський, Б. Язловський, В. Завітневич та декілька правознавців-практиків; ці ж особи увійшли й до складу створ. при комісії 1929 спец. секції з обговорення засад Земел. кодексу), адм. права ([О. Бутовський](#), М. Товстоліс, [В. Завадський](#), В. Степаненко, Д. Пожарський та ін.). Напрями наук. діяльності комісії: вивчення чинного рад. права, бібліогр. праця, участь у законотвор. роботі, юрид. консультування держ. установ. Член комісії брали участь в опрацюванні низки найважливіших кодифікац. проектів (цивіл., цивільно-процесуал., земел. та ін. кодексів), а сама комісія була центром їхнього наук. обговорення. Особливо ретельно розглядали підготовчі матеріали до Госп. кодексу, яким планували замінити Цивіл. кодекс УСРР. Офіц. орган – «Наукові дослідження та розвідки Комісії радянського права», єдиний вип. якого, присвяч. проблемам адм. права, вийшов 1929 за ред. А. Кристера. Підготовлений 1930 2-й вип. не опубліковано з ідеол. мотивів. Крім того, чл. комісії опублікували низку бібліогр. оглядів в академ. ж. «Україна» та кілька наук. статей у фахових ж. «Вісник радянської юстиції» і «Червоне право», зокрема А. Кристера, М. Мітіліно та Б. Язловського про проект Госп. кодексу, М. Гершонова – про зміни в земельному законодавстві, М. Паше-Озерського та М. Чельцова-Бебутова – з проблем кримінал. права. Доробком комісії є монографія О. Малиновського «Радянські поправчо-трудова установи порівнюючи з буржуазними тюрмами» (1928). На поч. 1930-х рр. відбулася різка зміна осн. напрямів діяльності комісії, зумовлена припиненням кодифікац. робіт в умовах згорання НЕПу та формування адм.-

команд. системи. Центр. місце посіли питання рад. будівництва: нове районування, діяльність органів влади у р-нах суціль. колективізації с. господарства, організація сільрад тощо. 1930 при комісії засн. Кабінет рад. будівництва, що мав стати центром відповід. теор. і метод. роботи. Формально комісію очолив *М. Палієнко*, обраний академік, фактично обов'язки кер. 1930–32 виконували А. Кристер, *М. Лозинський*, Г. Розенблат. Багатьох співроб. репрес. або звільнено, на їхні місця признач. осіб із комуніст. світоглядом. 1931 скасовано поділ комісії на секції, в її складі залишилося лише 7 науковців: М. Палієнко, А. Кристер, *І. Сіяк*, Р. Бабун, М. Лозинський, Г. Розенблат, Б. Лехтман. Номінально існував поділ на сектори рад. будівництва (очолював *І. Сіяк*) і рад. права (Р. Бабун). Від серед. 1931 у комісії почався процес «методол. переозброєння». У планах на 1932 чільне місце посіли правові проблеми клас. боротьби, протидії бюрократизму та шкідництву, критики «концепції держави укр. націоналізму». Заплановане й опрацювання проблем теорії законодавства, судоустрою, цивіль. і труд. права, але лише у світлі соціаліст. реконструкції, планового господарства тощо. Суто юрид. характер мала тільки тема дослідж. М. Палієнка «Право громадянства в СРСР і за кордоном». 1932 через переїзд до Харкова і заг. переобтяженість обов'язками комісію залишив Р. Бабун, ін. чл. змушені були по кілька місяців проводити у різних відрядженнях (насамперед з метою організації посівної у селах), через що обсяг результатів наук. дослідж. помітно зменшився. Разом з тим 1932 ухвалено рішення заснувати в комісії секцію міжнар. права на чолі з М. Лозинським. Комісію ліквідовано 1934 у зв'язку з реорганізацією ВУАН; її працівники увійшли до складу Кабінету рад. будівництва і права при Президії ВУАН, який через кілька місяців теж припинив існування. Арешт і страта А. Кристера (1937) стали приводом для звинувачення комісії в антирад. діяльності й наук. безплідності.

Рекомендована література

1. Усенко І. Б. Юридична академічна наука у 1918–1941 роках // Академ. юрид. думка; Його ж. Репресоване правознавство: трагічні сторінки історії ВУАН // Правова держава: Зб. наук. пр. Вип. 9 (обидві – Київ, 1998).

Бібліографічний опис:

Комісія для вивчення Радянського права і будівництва ВУАН / І. Б. Усенко//
Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І.
Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних
досліджень НАН України, 2014. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-4357>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України
([докладніше](#)).